

nem érezzük, az nem a felületen, a mélyben, s abban a hozzájuk kapcsolódó, mágikusnak is nevezhető térben van. A nem-létező, de annál plasztikusabbnak tűnő gyűrődések, az anyagba biztos kézzel, rendkívüli érzékenységgel berajzolt vonalak mintha egy külön, belső lélek-tájat rajzolnának a felületre, akárcsak Paul Klee saját képein. De ezek a tájak egészen elvontak, csak jelzésszerű hegyek-völgyek, egymást tükröző piramisokat látunk, amelyek mind különös, belső, láthatatlan eredetű fényt sugároznak ki magukból. Az Éteri Korong vagy a Tetraív megfoghatatlan, zöldessárga-kék felületei mintha egész távolról az orosz avantgárd nagymestereit, Rosanovat, Kljunt vagy akár Rodcsenkót idéznék. A különös, néha kristályszerű motívumok megtelnek sugárzással, ami többnyire az egymást keresztező vonalak geometrikus mentén áramlik felénk. A művek mintha megfordíthatók lennének, kifelé plasztikusak, térbeliek, holott ez csak megtévesztés, látszat. Az egész nem más, mint a „pszeudo”. Pauer meghatározásában: „A pszeudo nem hazugság, csak úgy néz ki, mint egy hazugság, Ez különbség.” A platoni testek látszólag visszakerülhetnek a képzeletbeli gömb belső palástjába. Ehhez azonban az kellene, kívülről befelé haladva elérjünk a belső, titkos központhoz. Weininger Andor, a nirvána nagy magyar szakértőjének megfogalmazásában: „az intim belsőt hat burok takarja: 1. fizikai test (durva test), 2. éteri test, 3. asztrál test, 4. szellemtest, 4. értelemtest, 5. szellemtest, 6. kozmikus test. Ezeket a rétegeket nem úgy kell elképzelni, hogy pontosan egymás felett fekszenek, hanem mintegy belé vannak szőve a nagy egészbe, valamennyien hatnak ránk, és talán az is lehetséges, hogy mindegyiknek külön tudata van, kivéve a fizikai testet.”

A viszonylag fény nélküli képek pedig az „áramló aranymetszés” bűvöletében fogantak: a kisebb és nagyobb részek aránya változtatható, mobil, de ugyanakkor a középkori aranymetszés szigorú szabályaihoz is kötött. A belső, dombrúnak látszó vonalak és a külső héj egymásba nőnek, egymásban lebegnek (Lebegő hexaéder), s úgy tűnik, a lebegő hexaéder mindjárt kirepül a felületből, vagy a Nagy kockasarak egyre inkább kifelé, felénk gyűrődik, mozog, változik. A művek nem egyformák, sőt, meglehetősen eltérnek egymástól. s éppen ez adja feszültségüket, erejüket. Pernecky Géza megfogalmazásában: „Pauer kockaalakzata csak annyiban tér el Malevics Négyzetétől, hogy nem annyira konkrét, nem olyan egyértelmű, hanem erősen manipulált forma. Vagyis az igazság meg a hazugság között oszcilláló valami.” Mi meg úgy érezzük, mégis annak az – alig érzékelhető – jég- vagy kristálytömbnek egyik szeletét tette számunkra a művész érthetővé, jelenvalóvá, amely valahol a világűrben – vagy éppen bennünk – létezik.

Egy pszeudo-ék a falban

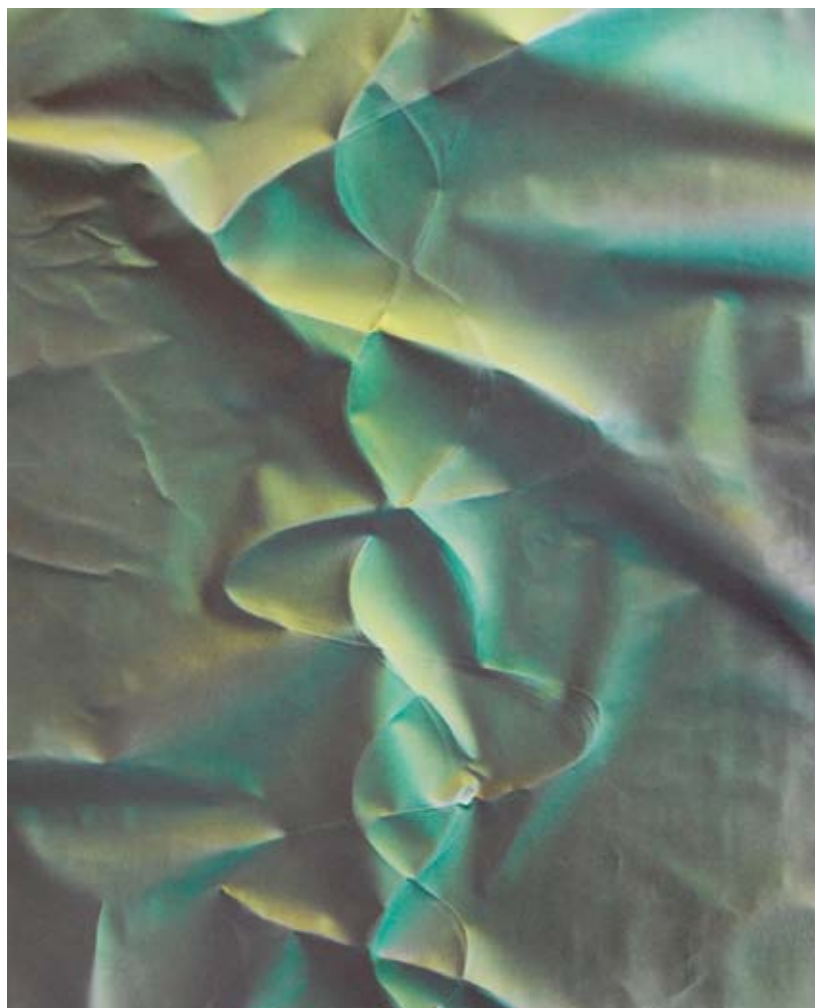
Krasznahorkai Katával beszélget Paksi Endre Lehel, Pauer Gyula berlini kiállítása kapcsán

Pauer Gyula: *Pseudo in Berlin*

- Collegium Hungaricum, Berlin
- 2008. szeptember 27 – november 4.

Zárása előtt volt szerencsém megtekinteni Pauer Gyula berlini kiállítását és rövid beszélgetést folytatni az immár öt éve Berlinben élő Krasznahorkai Katával, a kiállítás kurátorával. Az új Collegium Hungaricum kiállítótere, a Moholy-Nagy Galéria retrospektív kiállításokhoz nem elég nagy; éppen csak ahhoz elég, hogy bevezesse egy-egy életmű művészi koncepcióját.

✦ **Paksi Endre Lehel:** *Kiemelt eseményként tekintettem erre a kiállításra, előkészítése és megvalósítása során legalábbis erre szolgáltatottak alapot. Most, hogy hamarosan bontani kezditek, azt szeretném hallani tőled, valóban sikerült-e éket*

PAUER GYULA
Oszcilláló ornemens,
2008, akril, lakk,
vászon, 150x120 cm

verní abba a falba, mely a szocialista rendszer idején létrejött magyar művészetet a jelenlegi nemzetközi vezető kánontól elrekeszti?

☒ **Krasznahorkai Kata:** Egy pszeudo-éket, azt sikerült beverni. Másfelől nem a magyar művészetet kell megismertetni külföldön, hanem a művészettörténet harcterét kell kibővíteni. A nemzeti kategóriák fölött a művészetben rég eljárt az idő. A képtudomány-kutatás, melynek egyik legfontosabb központja a berlini Humboldt Universitát (a CHB új épületének közvetlen szomszédságában) már húsz éve azért harcol, hogy bevonja a művészettörténet vonzás- és kutatáskörébe az eddig mellőzött képeket is, például a természettudományok, képregények, film, stb. területéről. Ezzel a lendülettel lehetőség nyílik a korábban az ún. „nyugati” művészettörténet-írás által figyelmen kívül hagyott területek bevonására egy szélesebb értelemben vett képtörténetbe, amely azáltal válik érdekessé, hogy egy nagyobb látószöggel élesebb képet adhat magáról az úgynevezett „nyugati” művészetről is. De ami még ennél is fontosabb, hogy a külterületek és a centrum *együttes* vizsgálatával az olyan esetlegességek, mint a politikai szituáció, a műkereskedelmi trendek, stb. kiküszöbölhetők, és pontosabb, világosabb választ kaphatunk arra a döntő kérdésre, hogy milyen feszítőerők mozgatták meg és robbantották szét a (képző)művészet határait.

Pauer Gyula PSEUDO-konceptiója, mely egyben speciális és univerzális művészeti felfogás is, ennek a folyamatnak bemutatására és bizonyítására tökéletesen alkalmas, szemmagasságban a nemzetközi koncept-művészet nagy alakjaival. A kiállítás épp ezért koncentrált módon a PSEUDO megjelenésének pillanatát (a hetvenes éveket) mutatta be, amelynek középpontjában a *Nagy Pszeudo Hasáb* (1971) és az *Első Pszeudo Festmény* (1969–1970) állt, mellettük hatalmas kültéri installációként jelent meg a *Villányi Pszeudorelief*, a *Tüntetőtáblaerdő* és a *Timpanon*, melyek megmutatták, hogy milyen jelentősége van annak a kb. 25×25 centiméteres, első kubusnak.

☒ *Milyen volt a kiállítás közege? Most nem arra gondolok, hogy az új CHB épület – ha lehet – még kiemeltebb, még előkelőbb telken épült föl. S nem is arra, hogy Pauer Gyula egykori szabadtéren létrejött művei, így a Tüntetőtábla-erdő, a Villányi Pszeudorelief és a plakátméretű, nyitható-csukható Marx-Lenin kivonult az utcára, a berliniek és a turisták élénk érdeklődése által kísérve, hanem a város által nyújtott közegre.*

☒ Berlinben jelenleg hivatalosan hatszáz galéria működik. A Pauer-kiállítás alatt nyílt meg Berlin első (és egyelőre ideiglenes) Műcsarnoka, az Artforum nemzetközi művészeti vásár mellett három másik zajlott párhuzamosan. A leköszönő Klaus-Peter Schuster (a Staatliche Museen főigazgatója) által szervezett, nagyszabású, tíz részből álló, *A művész kultusza* című kiállítás-sorozat részeként egy nagy Jeff Koons és egy egészen rendkívüli módon gazdag Paul Klee kiállítás nyílt – a már álló, hatalmas Beuys-kiállítás mellett. Volt konkurencia.

☒ *El lehetett érní egy ilyen közegben, hogy fontosabb recenziók jelenjenek meg?*

☒ A német nyelvterület három legfontosabb napilapjának egyikében, a Frankfurter Allgemeine Zeitungban egész oldalas, képekkel kiegészített cikk jelent meg a kiállítás felületeként megvalósított chemnitz-i Pauer-akcióról.¹ A *Pseudo-élmű* / *Two in One* címmel megvalósított akció Pauer 1971-es Lenin-Marx munkájából indult ki, amit a chemnitz-i monumentális Marx-szobor linzi művészeti akadémiás hallgatók által egy fehér kubusba rejtett – eltüntetett – felületére hatalmas projekcióként valósított meg.² Pauer ezzel választ adott arra a rejtélyre, ami a Lew Kerbel szobor elkészülte óta találgatások tárgya volt, mégpedig: hogy ki rejtőzik a hatalmas Marx-fej vonásaiban. Az FAZ egy pár héttel korábban megjelent cikke „Lenin? Bismarck? Schröder?” címmel találgatta az élmű többes személyiségének mibenlétét, mire Can Togay, a CHB igazgatója megkereste az FAZ újságíróját, hogy bemutassa neki a választ: Pauer, a szobrász egy újságcikk fotója alapján már 1971-ben „meglátta” Marxban a Lenin sziluettet. Ezt az átmenetet Marxból Leninbe, illetve vissza vetítette ki a chemnitz védjegyeként szolgáló Marx hült helyére.³

A másik fontos megjelenés egy, a PSEUDO-konceptiót nemzetközi összefüggésbe helyező összefoglaló esszé, melyet Wolf Günter Thiel, a Flash Art International

PAUER GYULA
Éteri korong, 2008, akril, lakk, vászon, 150×150 cm

PAUER GYULA
Csatolt fent és lent (Euklidészi geometria), 2008,
akril, lakk, vászon, 150×120 cm

PAUER GYULA
Ötszögtest virtuális térben, 2008,
akril, lakk, vászon, 150×150 cm

1 FAZ, 2008. szeptember 4.

2 Lásd: www.marxmonument.de

3 Képek az akcióról: <http://www.hungaricum.de/presse.html>